

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยรัฐบาลได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาและสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้เพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีจุดเด่นและมีเอกลักษณ์ อันจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นและเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต อีกทั้งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนา โดยมากเป็นงานทำด้วยมือ (hand made) และผู้ผลิตชุมชนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการผลิตสินค้า นอกจากนั้นผลิตภัณฑ์ชุมชนยังมีความหลากหลายสามารถตอบสนองลูกค้าได้หลายระดับ แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน อีกทั้งมีการจัดการด้านวัตถุดิบไม่ดีพอ ส่งผลให้สินค้ามีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการโรงงานได้

การส่งเสริมพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เข้าสู่ขบวนการรับรองมาตรฐาน จึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับแนวโน้มความต้องการสินค้าของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนใหญ่ต้องการให้สินค้าที่เลือกซื้อจะมีความปลอดภัยต่อการใช้งาน หรือการบริโภค มีคุณภาพสม่ำเสมอรวมถึงไม่ด้อยไปกว่าเดิม นอกจากนี้ผู้บริโภคยังต้องการความมั่นใจว่าทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตจะต้องผ่านการเอาใจใส่เป็นอย่างดี ดังนั้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพจึงถือเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค อันจะเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งจะมีผลต่อการอยู่รอดของกิจการในอนาคตด้วย โดยในกระบวนการผลิตควรมีการนำเทคนิคการควบคุมคุณภาพไปใช้ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบ และการควบคุมกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ อันจะเป็นแนวทางที่ผู้ผลิตชุมชนสามารถสร้างความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้บริโภคได้

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม(สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้มีการจัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรอง และแสดงเครื่องหมายการรับรอง อันจะเป็นการ ส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย รวมถึงเป็นการ สร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ปัจจุบันสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จำนวน 1,418 ผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน 5 ประเภท ได้แก่

- 1) ประเภทอาหาร
- 2) ประเภทเครื่องคั้ม
- 3) ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย
- 4) ประเภทเครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง ศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก
- 5) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา

การรับรอง มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน มีหลักการพิจารณาที่สำคัญ คือ ผลิตภัณฑ์ที่ขอการรับรองจะต้องมีคุณภาพเป็นไปตามที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(มผช .) กำหนด และมีการควบคุมกระบวนการผลิตอย่างเหมาะสม ซึ่งรวมถึงสู่ลักษณะที่ดีในกรณีที่เป็นการผลิตอาหารเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้ผลิตในชุมชนจะสามารถรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้อย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาที่ได้รับการรับรอง

เมื่อได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ผลิตจะต้องรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จะดำเนินการตรวจติดตามผลภายหลังการรับรอง เพื่อควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐาน โดยใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมีอายุ 3 ปี เมื่อครบกำหนดผู้ผลิตชุมชนต้องมายื่นขอรับรองใหม่

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา ได้ดำเนินงานด้านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนในปี พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบัน เพื่อ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับ รงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นการ ส่งเสริม ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และเมื่อพิจารณาข้อมูลผู้ผลิตชุมชนของจังหวัดพะเยาในปี 2552 พบว่ามีผู้ผลิตแจ้งลงทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP) จังหวัดพะเยา จำนวน 389 ราย และมีผู้ผลิตส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย จำนวน 108 ราย โดยมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ผลิตยอดเยี่ยมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ของจังหวัดพะเยา ในระดับ 5 ดาว ได้แก่ผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิ และครีมว่านหางจระเข้

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของจังหวัดพะเยา
ปี พ.ศ.2546 – 2551

ปี พ.ศ.	จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
2546	4
2547	29
2548	53
2549	125
2550	45
2551	23
รวม	279

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ.2546 – 2551 จังหวัดพะเยามีผู้ยื่นขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 473 ผลิตภัณฑ์ โดยมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรองมาตรฐาน จำนวน 279 ผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 59 ของผู้ผลิตชุมชนจังหวัดพะเยาที่ขอรับรองมาตรฐาน

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
ของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ. 2549 – 2551 (แยกตามประเภทผลิตภัณฑ์)

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ขอรับรองมาตรฐาน	%
ผ้าและเครื่องแต่งกาย	63	33.1
ของใช้ ศิลปะประติมากรรม และของที่ระลึก	67	35.3
อาหาร	19	10
สมุนไพรที่มีใช้อาหาร	22	11.6
เครื่องดื่มน้ำ	19	10
รวม	190	100

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ.2549 – 2551 จังหวัดพะเยามีผู้ยื่นขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 190 ผลิตภัณฑ์ พบว่าส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรองมาตรฐานคือผลิตภัณฑ์ของใช้ ศิลปะประติมากรรม และของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 35.3 อันดับสองคือผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 33.1 และอันดับสามคือผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีใช้อาหาร คิดเป็นร้อยละ 11.6

ตารางที่ 1.3 แสดงผลการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ.2549 – 2551

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวนผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการรับรอง	%	จำนวนผลิตภัณฑ์ ที่ไม่ได้รับการรับรอง	%
ผ้าและเครื่องแต่งกาย	45	39.4	18	23.7
ของใช้ ศิลปะประติมากรรม และของที่ระลึก	43	37.7	24	31.6
อาหาร	6	5.3	13	17.1
สมุนไพรที่มีใช้อาหาร	6	5.3	16	21
เครื่องมือ	14	12.3	5	6.6
รวม	114	100	76	100

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ. 2549 – 2551 จังหวัดพะเยามีผู้ยื่นขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 190 ผลิตภัณฑ์ โดยมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน 114 ผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 60 ของผู้ผลิตชุมชนที่ยื่นขอรับรองมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาประเภทของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน พบว่าส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 39.4 อันดับสองคือ ผลิตภัณฑ์ของใช้ ศิลปะประติมากรรม และของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 37.7 และอันดับที่สามคือ ผลิตภัณฑ์เครื่องมือ คิดเป็นร้อยละ 12.3 สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่ามีจำนวน 76 ผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 40 ของผู้ผลิตชุมชนที่ยื่นขอรับรองมาตรฐาน และในแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์พบว่าส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน คือ ผลิตภัณฑ์ของใช้ ศิลปะประติมากรรมและของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 31.6 อันดับสองคือผลิตภัณฑ์ผ้า เครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 23.7 และอันดับที่สามคือผลิตภัณฑ์อาหาร คิดเป็นร้อยละ 17.1

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งทำการศึกษารายละเอียดที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของจังหวัดพะเยา ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ผลิตชุมชนต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความน่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภค และตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดพะเยา

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ของผลิตภัณฑ์ ชุมชน จังหวัดพะเยา

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1.3.1 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ของผลิตภัณฑ์ ชุมชน จังหวัดพะเยา

1.3.2 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการวางแผนงานในการดำเนินงาน ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดพะเยา ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตชุมชนจังหวัดพะเยาที่ขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 190 ราย ช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2551

1.5 นิยามศัพท์

การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง การให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ผลิตในชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการหรือไม่มีการจดทะเบียนเป็นการรวมกลุ่มเองโดยธรรมชาติ หรือชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ประกาศกำหนดไว้แล้ว

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ข้อกำหนดทางวิชาการที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ผลิตชุมชนในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ

ผู้ยื่นคำขอ หมายถึง ผู้ผลิตที่อยู่ในชุมชนหรือจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (กอ.นตผ.)

ผู้ได้รับการรับรอง หมายถึง ผู้ยื่นคำขอที่ผ่านการตรวจประเมินแล้ว และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ใบรับรองแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง เอกสารใช้ประกอบการได้รับใบรับรองให้แสดงเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ตรวจสอบการขอรับรอง และคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(กมช.)ได้ออกใบรับรองโดยมีเงื่อนไขให้ผู้รับใบรับรองปฏิบัติ

หน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือ หมายถึง หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนแก่ผู้ยื่นคำขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved